

Sociaal en Cultureel Planbureau

Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking: een schatting

Notitie ten behoeve van het IBO-LVB

Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking: een schatting

Notitie ten behoeve van het IBO-LVB

Isolde Woittiez
Evelien Eggink
Michiel Ras

Sociaal en Cultureel Planbureau
Den Haag, september 2019

Het Sociaal en Cultureel Planbureau is een interdepartementaal, wetenschappelijk instituut, dat – gevraagd en ongevraagd – sociaal-wetenschappelijk onderzoek verricht. Het SCP rapporteert aan de regering, de Eerste en Tweede Kamer, de ministeries en maatschappelijke en overheidsorganisaties. Het SCP valt formeel onder de verantwoordelijkheid van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Het SCP is opgericht bij Koninklijk Besluit op 30 maart 1973. Het Koninklijk Besluit is per 1 april 2012 vervangen door de ‘Regeling van de minister-president, Minister van Algemene Zaken, houdende de vaststelling van de Aanwijzingen voor de Planbureaus’.

© Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2019

SCP-publicatie 2019-6

Opmaak binnenwerk: SCP, Den Haag

Omslagontwerp: SCP, Den Haag

ISBN 978 90 377 0905 6

NUR 740

Copyright

U mag citeren uit SCP-rapporten, mits u de bron vermeldt.

U mag SCP-bestanden op een server plaatsen mits:

- 1 het digitale bestand (rapport) intact blijft;
- 2 u de bron vermeldt;
- 3 u de meest actuele versie van het bestand beschikbaar stelt, bijvoorbeeld na verwerking van een erratum.

Data

SCP-databestanden, gebruikt in onze rapporten, zijn in principe beschikbaar voor gebruik door derden via www.dans.knaw.nl.

Contact

Sociaal en Cultureel Planbureau

Postbus 16164

2500 BD Den Haag

www.scp.nl

info@scp.nl

Via onze website kunt u zich kosteloos abonneren op een elektronische attendering bij het verschijnen van nieuwe uitgaven.

Doel en aanleiding

Mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB'ers¹) doen relatief vaak een beroep op publiek gefinancierde voorzieningen op verschillende beleidsterreinen. Veel voorzieningen zijn echter niet specifiek gericht op LVB'ers. Het IBO-LVB (Kruijssen et al. 2019) analyseert daarom of het beleid ten aanzien van deze groep doelmatiger en doeltreffender kan.² Het IBO gebruikt hiervoor, naast allerlei andere gegevens, informatie over het aantal LVB'ers.

Met LVB'ers bedoelen we in Nederland:

- mensen met een IQ tussen de 50 en 70 en
- mensen met een IQ tussen de 70 en 85 die niet sociaal redzaam zijn³ (zwakbegaafden⁴).

De sociale redzaamheid betreft communicatie, zelfverzorging, zelfstandig kunnen wonen, sociale en relationele vaardigheden, gebruikmaken van gemeenschapsvoorzieningen, zelfstandig beslissingen kunnen nemen, functionele intellectuele vaardigheden, werk, ontspanning, gezondheid en veiligheid. Zie ook American Psychiatric Association (2013).

Doel van deze notitie is tot een recente en zo precies mogelijke schatting van het aantal LVB'ers te komen met een zo goed mogelijke onderbouwing. Omdat er geen registraties zijn van het IQ en/of de sociale redzaamheid van de bevolking, is het aantal mensen met een LVB (IQ 50-85) niet precies vast te stellen en moet hun aantal worden geschat. De schatting zal met grote onzekerheid omgeven zijn omdat de informatie over het aantal mensen in deze groep nu eenmaal schaars en onvolledig is. Om een idee te geven van deze onzekerheid presenteren we ook een bandbreedte van deze schatting.

Methode

In deze notitie wordt kort uitgelegd hoe we tot onze schatting van het aantal LVB'ers zijn gekomen; in het achtergrond document (Verantwoording bij de schatting van het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking) is een uitgebreide verantwoording te vinden. We gaan uit van informatie over het aantal mensen met een IQ tussen de 50 en 70, en een IQ tussen de 70 en 85. Bij mensen met een IQ tussen 50 en 70 wordt aangenomen dat hun sociale redzaamheid dusdanig laag is dat ze tot de LVB-groep worden gerekend. Bij mensen met een IQ tussen de 70 en 85 ligt dat anders en moet expliciet rekening worden gehouden met de sociale redzaamheid (Moonen en Verstegen, 2006 in Rot, 2013). Slechts het deel van de mensen met een IQ tussen de 70 en 85 dat niet sociaal redzaam is, behoort tot de groep LVB'ers⁵. Daarom maken we een schatting van dat aandeel. Omdat de sociale redzaamheid kan verschillen tussen jongeren en volwassenen, berekenen we deze voor de twee leeftijdsgroepen afzonderlijk.

De schatting van het aantal LVB'ers is gebaseerd op een combinatie van de aantallen mensen met een IQ tussen 50 en 85 volgens de definitie van het IQ (de normaalverdeling, zie volgende paragraaf) en schattingen van de sociale redzaamheid van de groep met een IQ tussen de 70 en 85.

IQ-verdeling in de bevolking

Alhoewel de prevalentie van LVB onbekend is, is wel bekend hoe vaak de IQ-scores 50-70 en 70-85 voorkomen in de bevolking. Intelligentietests worden namelijk zo ontworpen dat IQ-scores bij benadering normaal verdeeld zijn. Het IQ is gedefinieerd als een getal op een schaal waarvan het gemiddelde op 100 ligt met een standaardafwijking van 15. Op basis van die verdeling kan het aantal mensen met een bepaald IQ worden berekend. Zo heeft, volgens de normaalverdeling, 13,6% van de bevolking een IQ tussen 70 en 85 en heeft 2,1% een IQ tussen de 50 en 70 (zie figuur 1.1 in het achtergronddocument). Deze cijfers vormen de basis van onze schatting van het aantal LVB'ers.

---

¹ Wij gebruiken om praktische redenen de term LVB'er als afkorting en doelen daarmee op mensen met een licht verstandelijke beperking.

² Doel van het IBO is 'om te komen tot aanbevelingen om het beleid gericht op LVB'ers (die gebruikmaken van voorzieningen) doelmatiger en doeltreffender te maken, om daarmee de budgettaire beheersbaarheid, de kwaliteit en de toegankelijkheid van de voorzieningen (op de lange termijn) voor LVB'ers beter te borgen'.

³ In plaats van sociale redzaamheid gebruikt men in de literatuur ook wel de term beperkt sociaal aanpassingsvermogen (zie bv. Rot 2013).

⁴ Alhoewel we ons realiseren dat de term 'zwakbegaafd' onprettig kan zijn voor de betrokkenen, gebruiken we deze toch omdat er nog geen betere term beschikbaar is en omdat we een onderscheid willen maken tussen mensen met een IQ 50-70 en met een IQ 70-85.

⁵ Om tot een bepaling van het aantal te komen, spreken we van een groep. We realiseren ons echter dat de groep heterogeen is (Nouwens 2018).

Sociale redzaamheid

Om het aantal LVB'ers vast te kunnen stellen, moeten we inzicht hebben in het aandeel mensen met een IQ van 70-85 dat niet sociaal redzaam is. De literatuur geeft aan dat volwassenen met IQ van 50-85 sociaal redzamer zijn dan jongeren met een IQ van 50-85, wat ertoe leidt dat onder jongeren vaak een hogere prevalentie van LVB wordt gevonden dan onder volwassenen. Dit kan komen doordat aan jongeren in een onderwijssetting hoge eisen worden gesteld (Emerson en Hatton 2011), zij vaker gediagnosticeerd worden en er in die levensfase veel aandacht is voor stoornissen. Volwassenen kunnen van de radar verdwijnen⁶, ze kunnen vaardigheden hebben geleerd om sociaal redzamer te worden of vaker (dan jongeren) 'psychiatrisch' als grondslag krijgen bij een indicatie voor zorg en ondersteuning.⁷ Het kan ook een gevolg zijn van het feit dat de cijfers grotendeels gebaseerd zijn op mensen die daadwerkelijk zorg en ondersteuning ontvangen, en volwassenen minder vaak hulp ontvangen dan jongeren. Daarom bekijken we de sociale redzaamheid van mensen met een IQ van 70-85 voor jongeren en volwassenen afzonderlijk.

Bij gebrek aan registraties gaan we in onze berekeningen af op de databronnen die we het meest betrouwbaar achten als het gaat om het bepalen van de sociale redzaamheid van mensen met een IQ van 70-85. Ook zullen we naast een basis-variant een minimum- en maximumvariant berekenen.

Sociale redzaamheid van jongeren met een IQ van 70-85

De sociale redzaamheid van jongeren met een IQ van 70-85 bepalen we op basis van een bevolkingsonderzoek dat in 2011 is gehouden onder ouders/verzorgers van ruim 24.000 jongeren tussen de 0 en 17 jaar (het SCP-Onderzoek Jeugd en opgroeien, OJO).⁸ Dit bevolkingsonderzoek is een representatieve steekproef van de jongeren in Nederland, inclusief degenen met een IQ van 70-85, en bevat naast gemeten IQ's ook een indicator van sociale redzaamheid. De sociale redzaamheid van jongeren bepalen we met behulp van de 'Strengths and Difficulties Questionnaire' (SDQ) (Theunissen et al. 2016). Dat is een maat voor het signaleren van psycho-sociale problemen⁹ bij kinderen en de invloed daarvan op het dagelijks functioneren.¹⁰ Gemeten volgens de SDQ is 37% van de jongeren tot en met 17 jaar met een IQ van 70-85 niet sociaal redzaam (zie tabel 1). Voor de volledige onderbouwing van deze inschatting wordt verwezen naar het achtergrond document. Dit percentage kan een overschatting zijn omdat het erop lijkt dat in het OJO-bestand vooral het IQ gemeten is van jongeren met problematiek (zie het achtergrond document). Om een indruk te krijgen van de marge waarbinnen het werkelijke aandeel niet sociaal redzamen ligt, hanteren we ook onder- en bovengrenzen voor dit aandeel onder jongeren met een IQ van 70-85. Als ondergrens nemen we 25%, het aandeel jongeren met een iets hoger IQ (85-110) dat volgens dezelfde berekening niet sociaal redzaam is. Als bovengrens nemen we 56%, het aandeel jongeren met een iets lager IQ (50-70) dat niet sociaal redzaam is.¹¹

De schatting van 37% en de boven- en ondergrenzen zijn plausibel als we in het OJO kijken naar andere indicatoren (dat zijn: raadplegen professionals en zorgen van ouders over contacten en schoolprestaties) van het aandeel jongeren dat niet sociaal redzaam is (zie het achtergrond document).¹² Ter vergelijking leggen we de sociale redzaamheid van jongeren met een IQ van 50-70 in het OJO naast die uit andere bronnen (zie het achtergrond document).¹³ Het aandeel jongeren met IQ van 70-85 in het OJO dat niet sociaal redzaam is, ligt in de buurt van de andere schattingen, maar lijkt wat aan de lage kant. Al met al denken we dat 37% de beste schatting is van het aandeel jongeren met een IQ van 70-85 dat niet sociaal redzaam is, maar hanteren wel de marge van 25-56%.

⁶ Emerson et al. (2012) vinden voor het Verenigd Koninkrijk dat de gemeten prevalentie van 'learning disabilities' vele malen lager ligt bij volwassenen dan bij jongeren. Het lijkt erop dat de volwassenen met deze problemen uit het zicht zijn verdwenen.

⁷ Dan zijn ze dus wel geregistreerd als hulpvrager maar niet bekend als LVB'er.

⁸ In het OJO-bestand is informatie over de sociale redzaamheid van jongeren met een IQ van 70-85 beschikbaar. Dit levert een meerwaarde op ten opzichte van de vorige SCP-schatting, die de sociale redzaamheid van mensen met een IQ van 70-85 afleidt van de sociale redzaamheid van mensen met een IQ van 50-70 (Stoll et al. 2003).

⁹ Het gaat hier dus niet om een instrument dat specifiek ontwikkeld is om sociale redzaamheid te meten. Een dergelijk instrument is niet voorhanden in databestanden. Dit is het beste beschikbare alternatief.

¹⁰ Het gaat om emotionele problemen zoals angstig zijn, om gedragsproblemen zoals vaak driftbuien hebben, om hyperactiviteit zoals moeite hebben om zich te concentreren, om problemen met leeftijdsgenoten zoals gepest worden en om prosociaal gedrag zoals behulpzaam zijn.

¹¹ Alle mensen met een IQ van 50-70 worden meegerekend bij het aantal LVB'ers. Dat heeft te maken met de definitie van LVB: Daar behoort iedereen toe met een IQ van 50-70. De achterliggende veronderstelling is dat het lage IQ het hun erg lastig maakt om mee te doen in de maatschappij.

¹² 64% van de ouders van een kind met een IQ van 70-85 geeft aan professionals geraadpleegd te hebben en 34% heeft zorgen over contacten en schoolprestaties.

¹³ Op basis van twee andere bronnen die alleen informatie bevatten over de sociale redzaamheid van jongeren met een IQ van 50-70, vinden we dat 71%, respectievelijk 59% van de jongeren niet sociaal redzaam is, tegen 56% in het OJO. Van beide andere bronnen is het aannemelijk dat ze het aandeel niet sociaal redzamen overschatten omdat beide bestanden alleen of grotendeels mensen bevatten die gebruikmaken van voorzieningen.

Sociale redzaamheid van volwassenen met een IQ van 70-85

De sociale redzaamheid van volwassenen met een IQ van 70-85 bepalen we op basis van enquêtegegevens uit het onderzoek 'Personen met een verstandelijke handicap' (PVH), die in 2000¹⁴ verzameld zijn onder mensen die gebruikmaken van een voorziening voor mensen met een verstandelijke beperking¹⁵ of de sociale werkvoorziening. Het gaat om bijna 1000 respondenten van 18 jaar en ouder. Het bestand is helaas gedateerd en niet representatief voor de gehele bevolking met een verstandelijke beperking, omdat alleen mensen die gebruikmaakten van de genoemde voorzieningen geënuquêteerd zijn. Voor deze groep is het bestand wel representatief (Woittiez en Ras 2006).

Mensen met een verstandelijke beperking die bij familie of zelfstandig woonden, zonder begeleiding of dagbesteding en die ook niet in de sociale werkvoorziening werkten, vallen buiten het vizier. Dit betekent dat de mensen die niet sociaal redzaam zijn, vermoedelijk oververtegenwoordigd zijn in dit bestand vanwege de steekproeftrekking. Aan de andere kant onderschatten we het aandeel dat niet sociaal redzaam is, omdat de samenleving sinds 2000 complexer is geworden en het daardoor steeds lastiger wordt om je te redden. Al met al is dit de beste bron van informatie over de sociale redzaamheid van volwassenen met een IQ van 70-85.

We baseren de sociale redzaamheid in de PVH op het niet zelfstandig kunnen uitvoeren van de volgende activiteiten: persoonlijke verzorging, wonen, vervoer, boodschappen doen, communicatie en zijn/haar zakgeld of huishoudgeld zelfstandig beheren. Iemand wordt verondersteld problemen te hebben met de sociale redzaamheid als hij de activiteit alleen met aansporing of toezicht, met enige hulp, met veel hulp of helemaal niet kan uitvoeren. Uitgaande van het niet zelfstandig kunnen uitvoeren van minimaal 2 van de 6 activiteiten¹⁶, is 30% van de volwassenen met een IQ van 70-85 niet sociaal redzaam (zie het achtergrond document voor verdere toelichting). Deze 30% is wellicht een onderschatting van het aandeel in deze groep dat niet sociaal redzaam is, omdat er domeinen zijn die niet in het gegevensbestand aan de orde komen (zoals sociale en relationele vaardigheden, werk, ontspanning, gezondheid). Voor cliënten van woonvoorzieningen met een IQ van 70-85 geeft het personeel aan dat 33% behoefte aan begeleiding heeft.¹⁷ Dus aan de ene kant onderschatten we het aandeel dat niet sociaal redzaam is doordat niet alle activiteiten in beschouwing worden genomen, en aan de andere kant overschatten we dat aandeel door de steekproeftrekking. Het aandeel van 30% niet sociaal redzamen beschouwen we als 'best guess'. Gezien de onzekerheid hanteren we in de berekeningen ook een onder- en bovengrens. We gebruiken als bovengrens 43%, gebaseerd op het aandeel mensen met IQ 50-70 dat niet sociaal redzaam is¹⁸. Voor de bepaling van de ondergrens van het aandeel niet sociaal redzamen hebben we in de PVH, anders dan in de OJO, geen vanzelfsprekende indicator¹⁹. Daarom veronderstellen we dat het verschil in aandeel dat sociaal redzaam is tussen de basis-schatting en de ondergrens net zo groot is als het verschil tussen de basisschatting en de bovengrens. Dat betekent dat we een ondergrens van 18% aanhouden (zie verder het achtergrond document).

Vergelijking sociale redzaamheid jongeren en volwassenen

Een andere manier om de plausibiliteit van onze schattingen van het aandeel jongeren dan wel volwassenen met een IQ van 70-85 dat niet sociaal redzaam is, tegen het licht te houden, is om naar de verhouding tussen die twee te kijken. Uitgaande van bovenstaande berekeningen op het OJO en de PVH vinden we dat volwassenen sociaal redzamer zijn dan jongeren. De prevalentie van volwassen zwakbegaafden komt in onze berekeningen uit op 81% van die van jongere zwakbegaafden. Dit is conform de literatuur (zie bijvoorbeeld Hatton et al., 2014, 2016; Statistics Canada 2008; Crawford 2009).

Net als in Engeland vinden we in Nederland ook grote verschillen in de schattingen van de mate waarin de prevalentie leeftijdsafhankelijk is (zie het achtergrond document). Op basis van cijfers van het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) van vóór 2015 over het aantal personen met een IQ onder de 85 met een (AWBZ-)indicatie voor intramurale of extramurale zorg, komen we tot een veel lagere verhouding tussen de sociale redzaamheid van volwassenen en jongeren (46% voor mensen met een IQ van 70-85) (tabel 4.1 en figuur 4.1 in het achtergrond document).²⁰

¹⁴ Alhoewel dit bestand gedateerd is, geeft het wel informatie over de sociale redzaamheid van mensen met een IQ van 70-85. Dat is een grote meerwaarde voor de bepaling van het aantal volwassenen met LVB ten opzichte van de vorige SCP-schatting.

¹⁵ Algemene instellingen voor verstandelijk gehandicapten (AIVG), dagverblijven voor volwassenen (DVO), gezinsvervangende tehuizen (GVT).

¹⁶ Zie definitie Kader 1.1 in het achtergrond document.

¹⁷ Hassiotis komt voor het Verenigd Koninkrijk uit op 40% voor een groep waarin ook veel jongeren zitten (vanaf 16 jaar).

¹⁸ Dit is analoog aan de berekeningen zoals we die voor jongeren hebben gedaan.

¹⁹ In de PVH zijn namelijk geen respondenten met een IQ hoger dan 85.

²⁰ Op basis van een, weliswaar gedateerd, bestand waarin we de sociale redzaamheid inschatten van zowel volwassenen als jongeren met een IQ van 50-70 (ZAH 1994, zie het achtergrond document), is het aandeel dat niet sociaal redzaam is onder volwassenen ongeveer 80% van dat onder jongeren met een IQ van 50-70 is (zie tabel 2.5 en 3.5 in het achtergrond document).

Uit het IBO-onderzoek (Kruijssen et al. 2019) komt naar voren dat volwassen LVB'ers wel perioden in hun leven hebben dat ze bijna zonder begeleiding kunnen functioneren, maar dat wel hulp en ondersteuning nodig is bij transitie-momenten, zoals een baan of partner vinden, kinderen krijgen, verhuizen dan wel bij crisismomenten, zoals het overlijden van de ouders of andere naasten. Dat zou impliceren dat volwassenen slechts in bepaalde 'rustige' perioden sociaal redzamer zijn dan jongeren. Alles overwegende vinden we de gevonden verhouding op basis van het OJO en PVH van 81% plausibel, maar zullen we ook met een lage variant rekenen (46% op basis van het CIZ) en een hoge variant (100%: dus volwassenen zijn even sociaal redzaam als jongeren) in een alternatieve berekening.

Conclusie sociale redzaamheid

Onze schattingen van het aandeel onder jongeren met een IQ van 70-85 dat niet sociaal redzaam is, zijn gebaseerd op het OJO, en het aandeel onder volwassenen op het PVH. Gezien de onzekerheid ten aanzien van het meten van de sociale redzaamheid werken we in beide bestanden met onzekerheidsmarges. We schatten het aandeel onder jongeren met een IQ tussen 70-85 op 37% met als onder- en bovengrens 25% en 56%. Voor volwassenen met een IQ van 70-85 schatten we in dat 30% niet sociaal redzaam is, met als ondergrens 18% en als bovengrens 43%. Deze cijfers sporen goed met de aandelen die uit andere bronnen naar voren komen en met de bevinding dat de sociale redzaamheid onder volwassenen hoger is dan onder jongeren.

Tabel 1

Schatting van het aandeel personen met een IQ van 70-85 dat niet sociaal redzaam is (in procenten)

	jongeren (-17)	volwassenen (18-plus)	allen
basisschatting	37	30	31
ondergrens	25	18	19
bovengrens	56	43	46

Bron: OJO (2011), PVH (2000)

Prevalentie van LVB

De LVB-groep bestaat uit mensen met een IQ tussen 50 en 70 en uit mensen met een IQ tussen 70 en 85 die niet sociaal redzaam zijn. Het aandeel mensen met een IQ tussen 50-70 is op basis van de normaalverdeling 2,1% van de totale populatie. Het aandeel mensen met een IQ tussen 70-85 is op basis van de normaalverdeling 13,6% van de totale populatie.

We schatten dat 37% van de jongeren en 30% van de volwassenen met een IQ van 70-85 niet sociaal redzaam is (tabel 1). Dit combineren we met de prevalentie van IQ's van 70-85 en vinden zo een prevalentie van LVB'ers met een IQ van 70-85 onder jongeren van 5,0% en onder volwassenen van 4,1% (tabel 2). Ook hanteren we onder- en bovengrenzen van de prevalentie bij zowel de jongeren als volwassenen.

Tabel 2

Schatting van het aandeel mensen met een licht verstandelijke beperking in 2018 (in procenten van de relevante bevolking)

	gemiddeld	ondergrens	bovengrens
jongeren met een IQ van 50-70	2,1	-	-
volwassenen met een IQ van 50-70	2,1	-	-
jongeren met een IQ van 70-85 en niet sociaal redzaam	5,0	3,4	7,6
volwassenen met een IQ van 70-85 en niet sociaal redzaam	4,1	2,4	5,8

Bron: SCP

Wanneer we deze vier groepen samennemen (en combineren met bevolkingscijfers) komen we uit op een totale prevalentie van LVB'ers van 6,4%. Gebruikmakend van de onder- en bovengrenzen in tabel 2 vinden we een minimum-prevalentie van LVB'ers van 4,8% en een maximum van 8,3% van de bevolking (tabel 3). Dat betekent dat er in 2018 naar schatting 1,1 miljoen mensen met een LVB zijn met als ondergrens 0,8 miljoen en als bovengrens 1,4 miljoen (tabel 3).

Tabel 3

Schatting van het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking in 2018 (in miljoenen en procenten van de bevolking)

	gemiddeld	ondergrens	bovengrens
aantal LVB'ers (× mln.)	1,1	0,8	1,4
aandeel LVB'ers in Nederlandse bevolking	6,4	4,8	8,3

Bron: SCP

Verschil met eerdere schatting

Een eerdere schatting van het aantal LVB'ers in Nederland is enige jaren geleden gemaakt, ook door het Sociaal en Cultureel Planbureau (Woittiez et al. 2014a, 2014b). Deze schatting, die uitkwam op 8,4% van de bevolking, is gebaseerd op de prevalentie die Maas (1988) berekende en het aantal mensen met een verstandelijke beperking die zorg vroegen via het CIZ, toen nog verantwoordelijk voor de indicatiestelling van de intramurale en extramurale gehandicaptenzorg via de AWBZ. Voor mensen met een IQ van 70-85 is destijds slechts een heel globale schatting gemaakt die uitkwam op 1,4 miljoen.²¹ De huidige schatting van het aandeel LVB'ers in Nederland (6,4%) is lager dan de vorige (8,4%). Dat komt doordat onze huidige schatting van het aandeel mensen met een IQ van 70-85 dat niet sociaal redzaam is, lager is (rond een derde van deze groep) dan waar we in de vorige schatting van uitgingen (bijna twee derde). De huidige schatting is een verbetering ten opzichte van de vorige omdat we nu uitgegaan zijn van informatie over de sociale redzaamheid van mensen met een IQ van 70-85 en niet van aannames afgeleid van de sociale redzaamheid van de groep jongeren met een IQ 50-70. Aan de andere kant is de schatting van de prevalentie voor mensen met een IQ 50-70 nu hoger (2,1%) dan de vorige keer (0,44%). Dit komt doordat de schatting is gebaseerd op de gemeten IQ-verdeling in de bevolking, waardoor niet-vragers nu ook meetellen.²²

Alternatieve berekeningen

Om een idee te krijgen van de betrouwbaarheid van onze schattingen hebben we een aantal alternatieve berekeningen gedaan. We hebben op verschillende manieren en ook op basis van literatuur en andere databestanden extra schattingen gemaakt van het aantal mensen met een LVB. De precieze berekeningen en de interpretatie van deze alternatieve berekeningen zijn te vinden in het achtergrond document. Het blijkt dat onze basisschatting tussen alle andere schattingen ligt en dat het verschil met de varianten goed te interpreteren is. Dat verhoogt het vertrouwen in onze schatting als 'best guess'.

Conclusie

Er zijn geen registraties van het aantal mensen met een LVB. We hebben daarom een schatting gemaakt. We schatten de prevalentie van LVB in Nederland in op 6,4% van de bevolking. Dit komt in 2018 neer op 1,1 miljoen mensen, met een bandbreedte tussen de 0,8 en 1,4 miljoen mensen. Voor zover wij kunnen nagaan, bestaan er geen andere schattingen van het aantal LVB'ers die recent en/of preciezer zijn. Om meer zekerheid te krijgen over het aantal mensen met een LVB, lijkt een grootschalig bevolkingsonderzoek de beste aanpak. Hierin dient dan zowel het IQ als de sociale redzaamheid van een representatief deel van de bevolking te worden gemeten.

²¹ Deze schatting is gebaseerd op het aantal mensen met een IQ tussen 70 en 85 (2,2 miljoen, Ras et al. 2013). Op basis van Knorth en Ruijsenaars (2005), Neijmeijer et al. (2010) en Stoll et al. (2003) is verondersteld dat 61% beperkt sociaal redzaam is.

²² Omdat de prevalentie voor een groot deel gebaseerd is op cijfers over het aantal mensen met een CIZ-indicatie, maakte het SCP in die rapporten de kanttekening dat als ook de niet-zorggebruikers meegerekend konden worden, de 'werkelijke' prevalentie naar alle waarschijnlijkheid hoger zou uitkomen.

Literatuur

- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5)*. Washington, D.C.: APA
- Bot, S., S. de Roos, K. Sadiraj, S. Keuzenkamp, A. van den Broek en E. Kleijnen (2013). *Terecht in de Jeugdzorg. Voorspellers van kind- en opvoedproblematiek en jeugdzorggebruik*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Crawford, Cameron (2009). *People with learning difficulties: A Demographic Snapshot*. Toronto: Institute for Research and Development on Inclusion and Society.
- Emerson, Eric en Chris Hatton (2011). *Estimating Future Need for Social Care among Adults with Learning Disabilities in England: An Update*. Bath: Improving Health and Lives: Learning Disabilities Observatory.
- Emerson, Eric, Chris Hatton, Janet Robertson, Hazel Roberts, Susannah Baines, Felicity Evison en Gyles Glover (2012). *People with Learning Disabilities in England 2011. Services and Support*. London: Public Health England.
- Hatton, Chris, Eric Emerson, Gyles Glover, Janet Robertson, Susie Baines en Anna Christie (2014). *People with Learning Disabilities in England 2013*. London: Public Health England.
- Hatton, Chris, Gyles Glover, Eric Emerson en Ian Brown (2016). *Learning Disabilities Observatory, People with learning disabilities in England 2015: Main report*. London: Public Health England.
- Kruijssen, W., M. Cartier-van Dissel, E. de Graaf, F. Robben, K. Kersten, J. Jansen (2019). *Wie heeft er een beperking?* Den Haag. Ministerie van Financiën. Inspectie der Rijksfinanciën/Bureau Strategische Analyse
- Maas, J.M.A.G., S. Serail en A.J.M. Janssen (1988). *Frequentie-onderzoek geestelijk gehandicapten 1986*. Tilburg: IVA.
- Moonen, X. en D. Versteegen (2006). LVB-jeugd met ernstige gedragsproblematiek in de verbinding van praktijk en wetgeving. In: *Onderzoek en Praktijk*, nr. 4, p. 23-34.
- Nouwens, P. (2018). *United by diversity: Identifying characteristics, profiles and support needs of people with mild intellectual disability or borderline intellectual functioning*. Ede: GVO drukkers & vormgevers B.V. | Ponsen & Looijen.
- Ras, M., D. Verbeek-Oudijk en E. Eggink (2013). *Lasten onder de loep. De kostengroei van de zorg voor verstandelijk gehandicapten ontrafeld*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Rot, E.J.W. (2013). *Handreiking Balans in Beeld. Jongeren met een licht verstandelijke beperking uitdagen, zonder hen te overvragen of te ondervragen*. Amersfoort: 's Heeren Loo.
- Statistics Canada (2008). *The 2006 Participation and Activity Limitation Survey: Disability in Canada*. Geraadpleegd op 19 september 2016, via <http://www.statcan.gc.ca/pub/89-628-x/89-628-x2007003-eng.htm>.
- Theunissen, M., M.S. de Wolff, A. van Grieken en C. Mieloo (2016). *Handleiding voor het gebruik van de Strengths and Difficulties Questionnaire binnen de jeugdgezondheidszorg*. Leiden: TNO.
- Woittiez, I.B. en M. Ras (2006). *Juist beschermd*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Woittiez, I.B., L. Putman, E. Eggink en M. Ras (2014a). *Zorg beter begrepen. Verklaringen voor de groeiende vraag naar zorg voor mensen met een verstandelijke beperking*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Woittiez, I.B., M. Ras, L. Putman, E. Eggink en A.J.J van der Kwartel (2014b). *Hoe vaak komt een verstandelijke beperking voor?* Geraadpleegd op 5 december 2018 via <http://www.nationaalkompas.nl/gezondheid-en-ziekte/ziekten-en-aandoeningen/psychische-stoornissen/verstandelijke-beperking/hoe-vaak-komt-een-verstandelijke-beperking-voor>.

Publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau

SCP-publicaties

Onderstaande lijst bevat een selectie van publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Deze publicaties zijn in gedrukte vorm verkrijgbaar bij de (internet)boekhandel en zijn als pdf gratis te downloaden via www.scp.nl. Een complete lijst is te vinden op www.scp.nl/publicaties.

SCP-publicaties 2019

- 2019-1 *Werk en mantelzorg. Kwaliteit van leven en het gebruik van ondersteuning op het werk* (2019). Alice de Boer, Inger Plaisier en Mirjam de Klerk. ISBN 978 90 377 0904 9 (pdf)
- 2019-2 *Opgestaan, plaats vergaan ... Uitstroom van vrouwen en mannen in leidinggevende functies* (2019). Ans Merens. ISBN 978 90 377 0907 0 (pdf)
- 2019-3 *Zorgen voor thuiswonende ouderen. Kennissynthese over de zorg voor zelfstandig wonende 75-plussers, knelpunten en toekomstige ontwikkelingen* (2019). Mirjam de Klerk, Debbie Verbeek-Oudijk, Inger Plaisier en Maaïke den Draak. ISBN 978 90 377 0908 7 (pdf)
- 2019-4 *Opnieuw beginnen. Achtergronden van positieverschillen tussen Syrische statushouders* (2019). Emily Miltenburg, Jaco Dagevos en Willem Huijnk (red), Nathalie Boot en Zoë Driessen (CBS), Sanne Noyon en Mieke Maliepaard (WODC), Jaco Dagevos, Roxy Damen, Willem Huijnk en Emily Miltenburg (SCP), Ellen Uiters en Alet Wijg (RIVM). ISBN 978 90 377 0910 0 (pdf)
- 2019-5 *Informele zorg ontvangen en verlenen: is de context van invloed?* (2019). Debbie Verbeek-Oudijk. ISBN 978 90 377 0909 4 (pdf)
- 2019-6 *Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking: een schatting* (2019). Isolde Woittiez, Evelien Eggink en Michiel Ras. ISBN 978 90 377 0905 6 (pdf)
- 2019-7 *Grenzen aan een leven lang leren* (2019). Ralf Maslowski, m.m.v. Ria Vogels. ISBN 978 90 377 0913 1 (pdf)
- 2019-8 *Wat willen Nederlanders van de Europese Unie? Een verkenning met enquêtes, een onlinedialoog en focusgroepen* (2019). Paul Dekker en Josje den Ridder. ISBN 978 90 377 0914 8 (pdf)
- 2019-9 *Publiekssamenvatting Legitimiteit en pensioenhervormingen. Vignettenstudie naar voorkeuren voor het pensioenstelsel van zelfstandigen en werknemers* (2019). Martin Olsthoorn. ISBN 978 90 3770915 5 (pdf)
- 2019-10 *Denkend aan Nederland: Een bundeling van analyses, thematische verkenningen en essays* (2019). Red.: Sjoerd Beugelsdijk (RUG), Joep de Hart, Pepijn van Houwelingen en Maroesjka Versantvoort. ISBN 978 90 377 0916 2 (pdf)
- 2019-11 *Wonen met zorg. Verkenning van particuliere woonzorg voor ouderen* (2019). Inger Plaisier en Maaïke den Draak. ISBN 978 90 377 0919 3 (pdf)
- 2019-12 *Onder de pannen zonder gas? Woningeigenaren en hun afwegingen voor aardgasvrije alternatieven* (2019). Anja Steenbekkers en Samantha Scholte. ISBN 978 90 377 0920 9 (pdf)
- 2019-13 *Kansen op sportieve groei. Een verklarend model van sportdeelname* (2019). Annet Tiessen-Raaphorst, Isolde Woittiez, Frieke Vonk en Ine Pulles (Mulier Instituut). ISBN 978 90 377 0922 3 (pdf)
- 2019-14 *De sociale staat van Nederland* (2019). Annemarie Wennekers, Jeroen Boelhouwer, Crétien van Campen en Jeanet Kullberg (red.). ISBN 978 90 377 0923 0 (pdf)

Digitale publicaties 2019

- Trends in de ouderenzorg 2018-2030* (infographic). Mirjam de Klerk, Debbie Verbeek-Oudijk, Inger Plaisier en Maaïke den Draak. ISBN 978 90 377 0873 8, publicatiedatum 17-3-2019
- Arbeidsmarkt in kaart: wel- en niet-werkenden – editie 1* (cardstack). Edith Josten, Wil Portegijs, Ans Merens en Marian de Voogd-Hamelink. ISBN 978 90 377 0917 9, publicatiedatum 28-6-2019
- Armoede in kaart 2019* (cardstack). Stella Hoff, Benedikt Goderis, Bart van Hulst en Jean Marie Wildeboer Schut. ISBN 978 90 377 0926 1, publicatiedatum 3-9-2019
- De sociale staat van Nederland 2019* (infographic). Annemarie Wennekers, Jeroen Boelhouwer, Crétien van Campen en Jeanet Kullberg (red.). ISBN 978 90 377 0924 7, publicatiedatum 10-9-2019

Overige publicaties 2019

- Burgerperspectieven 2019 | 1* (2019). Paul Dekker, Josje den Ridder. ISBN 978 90 377 0906 3
- Burgerperspectieven 2019 | 2* (2019). Josje den Ridder, Pepijn van Houwelingen, Paul Dekker, en Sjoerd Kooiker. ISBN 978 90 377 0918 6

SCP-publicaties 2018

- 2018-1 *Werken aan de start. Jonge vrouwen en mannen op de arbeidsmarkt* (2018). Ans Merens en Freek Bux (red.). ISBN 978 90 377 0859 2
- 2018-2 *Lees:Tijd. Lezen in Nederland* (2018). Annemarie Wennekers, Frank Huysmans en Jos de Haan. ISBN 978 90 377 0858 5
- 2018-3 *De Wmo 2015 in praktijk. De lokale uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning* (2018). Lia van der Ham, Wouter Mensink, Peggy Schyns en Esther van den Berg. M.m.v. Pepijn van Houwelingen en Isabella van de Velde. ISBN 978 90 377 0856 1
- 2018-4 *Jezelf zijn in het verpleeghuis* (2018). Lisette Kuyper, Debbie Verbeek-Oudijk en Crétien van Campen. ISBN 978 90 377 0855 4 (pdf)
- 2018-5 *Maatschappelijke ondersteuning: keuzes van cliënten en beleid van gemeenten* (2018) (handelseditie proefschrift). Anna Maria Marangos. ISBN 978 90 377 0846 2 (pdf)
- 2018-6 *Een lokaal sociaal contract. Voorwaarden voor een inclusieve samenleving* (2018). Kim Putters. ISBN 978 90 377 0861 5
- 2018-7 *The social state of the Netherlands 2017* (2018). Rob Bijl, Jeroen Boelhouwer en Annemarie Wennekers (red.). ISBN 978 90 377 0862 2 (pdf)
- 2018-8 *Net als thuis. Wooninitiatieven opgezet door ouders voor hun kinderen met een beperking* (2018). Inger Plaisier en Mirjam de Klerk. ISBN 978 90 377 0863 9
- 2018-9 *Bouwend aan een toekomst in Nederland. De levenssituatie van Poolse migranten die zich na 2004 in Nederland hebben ingeschreven* (2018). Merove Gijsberts, Iris Andriessen, Han Nicolaas (CBS) en Willem Huijnk. ISBN 978 90 377 0864 6 (pdf)
- 2018-10 *Publieke voorkeuren. Een methodologische en inhoudelijke verkenning van voorkeuren voor publieke voorzieningen* (2018). Martin Olsthoorn en Ab van der Torre. ISBN 978 90 377 0867 7 (pdf)
- 2018-11 *De religieuze beleving van moslims in Nederland. Diversiteit en verandering in beeld* (2018). Willem Huijnk. ISBN 978 90 377 0868 4 (pdf)
- 2018-12 *Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa* (2018). Lisette Kuyper. ISBN 978 90 377 0866 0 (pdf)

- 2018-13 *Verhalen blijven vertellen en elkaar willen begrijpen* (2018). Kim Putters, Andries van den Broek, Ab van der Torre, Martin Olsthoorn, Esther van den Berg, Wouter Mensink, Lotte Vermeij, Marcel Coenders en Annemarie Wennekers. ISBN 978 90 377 0872 1
- 2018-14 *Syriërs in Nederland. Een studie over de eerste jaren van hun leven in Nederland* (2018). Jaco Dagevos, Willem Huijink, Mieke Maliepaard (WODC) en Emily Miltenburg. ISBN 978 90 377 0869 1
- 2018-15 *Tijdelijk werk geven. Invloed van laagconjunctuur en langdurende ziektegevallen* (2018). Edith Josten en Jan Dirk Vlasblom. ISBN 978 90 377 0870 7 (pdf)
- 2018-16 *Kwetsbaar en eenzaam? Risico's en bescherming in de ouder wordende bevolking* (2018). Crétien van Campen, Frieke Vonk en Theo van Tilburg (VU Amsterdam). ISBN 978 90 377 0874 5
- 2018-17 *Veranderde zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking. Landelijke evaluatie van de Hervorming Langdurige Zorg* (2018). Mariska Kromhout, Nora Kornalijslijper en Mirjam de Klerk (red.). ISBN 978 90 377 0875 2
- 2018-18 *An international comparison of care for people with intellectual disabilities. An exploration* (2018). Isolde Woittiez, Evelien Eggink, Lisa Putman en Michiel Ras. ISBN 978 90 377 0871 4 (pdf)
- 2018-19 *Van sociale werkvoorziening naar Participatiewet. Hoe is het de mensen op de Wsw-wachlijst vergaan?* (2018). Klarita Sadiraj, Stella Hoff en Maroesjka Versantvoort. ISBN 978 90 377 0880 6 (pdf)
- 2018-20 *Lastige kwesties. Acht focusgroepen over vertegenwoordiging en stemmen* (2018). Paul Dekker en Josje den Ridder. ISBN 978 90 377 0878 3 (pdf)
- 2018-21 *Kijk op kinderopvang. Hoe ouders denken over de betaalbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit van kinderopvang* (2018). Anne Roeters en Freek Bucx. ISBN 978 90 377 0876 9 (pdf)
- 2018-22 *Verdeeldheid en verbinding. Terugblik op de rol van de civil society bij de komst van vluchtelingen* (2018). Wouter Mensink. ISBN 978 90 377 0882 0 (pdf)
- 2018-23 *Als werk weinig opbrengt. Werkende armen in vijf Europese landen en twintig Nederlandse gemeenten* (2018). Cok Vrooman, Edith Josten, Stella Hoff, Lisa Putman en Jean Marie Wildeboer Schut. ISBN 978 90 377 0881 3
- 2018-24 *Het culturele leven. Hoe 10 culturele domeinen bezien vanuit 14 kernthema's* (2018). Andries van den Broek en Yvette Gieles. ISBN 978 90 377 0890 5 (pdf)
- 2018-25 *De sociale staat van Nederland 2018. Hoofdpijnen* (2018). Annemarie Wennekers, Jeroen Boelhouwer, Crétien van Campen en Rob Bijl (red.). ISBN 978 90 377 0886 8
- 2018-26 *Eritrese statushouders in Nederland. Een kwalitatief onderzoek over de vlucht en hun leven in Nederland* (2018). Leen Sterckx, Merhawi Fessehazion, m.m.v. Bet-El Teklemariam. ISBN 978 90 377 0888 2
- 2018-27 *lhbt-monitor 2018. De leefsituatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen in Nederland* (2018). Gabriel van Beusekom en Lisette Kuyper. ISBN 978 90 377 0891 2 (pdf)
- 2018-28 *Overall rapportage sociaal domein 2017. Wisselend bewolkt* (2018). Evert Pommer, Jeroen Boelhouwer, Evelien Eggink, Anna Maria Marangos en Ingrid Ooms. ISBN 978 90 377 0895 0
- 2018-29 *Samenvatting Overall rapportage sociaal domein 2017. Wisselend bewolkt* (2018). Evert Pommer, Jeroen Boelhouwer, Evelien Eggink, Anna Maria Marangos en Ingrid Ooms. ISBN 978 90 377 0896 7
- 2018-30 *De scp-methode voor het meten van armoede. Herijking en revisie* (2018). Benedikt Goderis, Bart van Hulst, Jean Marie Wildeboer Schut en Michiel Ras. ISBN 978 90 377 0900 1 (pdf)
- 2018-31 *Rapportage sport 2018* (2018). Hugo van der Poel (Mulier Instituut), Resie Hoeijmakers (Mulier Instituut), Ine Pulles en Annet Tiessen-Raaphorst. ISBN 978 90 377 0893 6
- 2018-32 *Christenen in Nederland. Kerkelijke deelname en christelijke geloofsgelovigheid* (2018). Joep de Hart en Pepijn van Houwelingen. ISBN 978 90 377 0894 3
- 2018-33 *Ons geld. Vrouwen en mannen over het belang van inkomen en economische zelfstandigheid voor vrouwen* (2018). Wil Portegijs. ISBN 978 90 377 0889 9
- 2018-34 *Alle ballen in de lucht. Tijdsbesteding in Nederland en de samenhang met de kwaliteit van leven* (2018). Anne Roeters (red.). ISBN 978 90 377 0899 8

Digitale publicaties 2018

- Verhalen blijven vertellen en elkaar willen begrijpen* (infographic). Kim Putters, Andries van den Broek, Ab van der Torre, Martin Olsthoorn, Esther van den Berg, Wouter Mensink, Lotte Vermeij, Marcel Coenders en Annemarie Wennekers. ISBN 978 90 377 0873 8, publicatiedatum 4-5-2018
- Een (on)gezonde leefstijl* (card stack). Stefanie Andre (RU), Gerbert Kraaykamp (RU), Roza Meuleman (RU). ISBN 978 90 377 0879 0, publicatiedatum 10-7-2018
- De sociale staat van Nederland 2018* (cardstack). Annemarie Wennekers, Jeroen Boelhouwer, Crétien van Campen en Rob Bijl (red.). ISBN 978 90 377 0885 1, publicatiedatum 11-9-2018
- (Un)healthy lifestyles. Education as a dividing line* (card stack). Stefanie Andre (RU), Gerbert Kraaykamp (RU), Roza Meuleman (RU). ISBN 978 90 377 0897 4, publicatiedatum 22-10-2018
- Publiek voorzien. Ontwikkelingen in de uitgaven en dienstverlening van 27 publieke voorzieningen* (digitaal gelaagd rapport). Evelien Eggink, Ingrid Ooms, Lisa Putman, Michiel Ras, Ab van der Torre en Sytske Wierda. ISBN 978 90 377 0892 9, publicatiedatum 6-11-2018
- Armoede in kaart 2018* (cardstack). Stella Hoff, Benedikt Goderis, Bart van Hulst en Jean Marie Wildeboer Schut. ISBN 978 90 377 0902 5, publicatiedatum 23-11-2018
- Emancipatiemonitor 2018* (cardstack). Wil Portegijs (scp) Marion van den Brakel (cbs) ISBN 978 90 377 0901 8, publicatiedatum 14-12-2018

Overige publicaties 2018

- Burgerperspectieven 2018 / 1* (2018). Paul Dekker, Lia van der Ham en Annemarie Wennekers. ISBN 978 90 377 0865 3
- Burgerperspectieven 2018 / 2* (2018). Josje den Ridder, Evelien Boonstoppel en Paul Dekker. ISBN 978 90 377 0877 6
- Burgerperspectieven 2018 / 3* (2018). Josje den Ridder, Paul Dekker en Evelien Boonstoppel. ISBN 978 90 377 0883 7
- Burgerperspectieven 2018 / 4* (2018). Paul Dekker, Josje den Ridder, Pepijn van Houwelingen en Patricia van Echtelt. ISBN 978 90 377 0898 1
- Verdringing op de arbeidsmarkt. Beschrijving en beleving*. (2018). Wiljan van den Berge, Jan Dirk Vlasblom, Jos Ebregt, Lisa Putman, Jochem Zweerink en Marloes de Graaf-Zijl. ISBN 978 90 377 0887 5 (pdf)